

Emil Gaboriau: **Akt št. 113.** Roman. Poslovenil E. V. (Splošna knjižnica zv. 8.). Ljubljana 1923. Natisnila in založila Zvezna tiskarna in knjižarna.

Ime Gaboriaujevo živi, sloves njegove knjige je že precej obledel. S tem še ne rečem, da ni bilo potreba prevajati vsaj toliko, kolikor imajo v svoji »splošni«, — v reklamski tudi — Nemci.
Dr. I. P.

Prosper Mérimée, **Verne duše v vicah.** Prevel Mirko Pretnar. Splošna knjižnica 17. V Ljubljani, 1923.

Vzorna romantična novela, ki kaže jasno tudi vse svojstvene lastnosti pesnika, ki je napisal »Carmen«, »Colombo« i. t. d. Prevod je vrlo čitljiv. Le zakaj je brez potrebnega uvoda. Mérimée bi utegnil pri nas vsaj zato zajemati, ker je mistificiral s srbstvom in psevdonomimom Hiacinta Maglanovića (v francoski prepiski) svoj francoski in še široki svet.
Dr. I. P.

UMETNOST.

Razstave slovenske umetnosti I. 1924. Leto se nagiblje h koncu in čas je že, da se tudi naš list ozre na umetniško produkcijo zadnje dobe in zabeleži njeno stanje, kakor se javlja po razstavah. Torišče je še vedno Jakopičev paviljon, ki ga je pred dobrim letom prevzela v upravo Narodna galerija. Tu je nastopila začetkom leta naša mlajša umetniška generacija s 5. razstavo »Kluba mladih«, koncem leta pa starejša pod vodstvom M. Jame s svojimi najnovejšimi deli. Vmes, v sredo leta je padla skupna prireditev slovenske umetnostne razstave v Hodoninu na Češkem.

Za uvod je umestnih nekaj splošnih opazk. Pomen razstav se pri nas večinoma napačno pojmuje. Res je, da imajo moderne razstave namen podajati pregled o umetniškem ustvarjanju, poglede v delavnice umetnikov, da se seznanimo z njihovimi najboljšimi ali vsaj najznačilnejšimi deli, toda to nalogo mnogo bolje lahko izpolnjujejo moderne umetnostne galerije, ki so stalne in se izpopolnjujejo z dotokom del, ki markirajo etape v razvoju posameznega umetnika in žive umetnosti sploh. Razstave, v kolikor se prirejajo smotreno v tem pravcu, so važni kulturni pojavi in gotovo velikega vzgojnega pomena za razvoj umetniškega smisla in okusa v masah. Nikakor pa ne spadajo vse razstave v to kategorijo, posebno pri nas ne, kjer ob prirejanju manjka avtoritete, ki bi brezobzirno iz trdnega vidika izbirala razstavno blago. Pomen takšne avtoritete nam je pokazala razstava češke moderne umetnosti, kjer se jasno vidi, da društvo »Mánes« idealno vrši svojo nalogo. Pri nas je predstavljal neko avtoriteto v tem oziru doslej Jakopič, ki je imel za to potrebne lastnosti: čut za kvaliteto, naj se ta javlja po ti ali oni struji, in ugled, s katerim je zmožgel uveljaviti svojo sodbo. Zadnja leta se čuti v tem oziru neka nesigurnost, pogosto na škodo našemu ugledu, navadno pa na škodo umetnosti, do katere postaja publika še bolj neorientirana kakor je bila. Tako se je n. pr. zgodilo, da

so pri jugoslovanski razstavi v Beogradu odločali o sprejemu del klubi, katerih nekateri so se ad hoc ustanovili samo, da so si taki, ki bi sicer ne prišli nikjer v poštev, priborili dostop na razstavo. Podobno je bilo s slovensko razstavo v Hodoninu, kjer je vsled tega trpel ugled slovenske umetnosti in so nam morali češki listi povedati, da gotove skupine niso spadale nanjo, in kritiki pisali, da napravijo uslugo dotičnim, o katerih molčijo. Razume se, da odločivni krogi sami bridko občutijo to dejstvo, posebno odkar si Udruženje jugosl. umetnikov v Ljubljani ni moglo priboriti arbitražne avtoritete in razločiti zrno od plev z ustanovitvijo neke vrste umetniškega senata. Nemoč klubovskih organizacij pa bo trajala vse dotlej, dokler ne prenehajo biti zbirališča raznorodnih elementov po umetniškem stremljenju, posebno pa po kvaliteti in znanju, in dokler se ne najde skupina z jasnim programom, ki ga bo brezobzirno zasledovala, in ji bo umetnost več kot veliko število članov ter kvaliteta ustvarjenega več kakor pripadništvo temu ali onemu umetniškemu naziranju. Gotovi znaki kažejo na to, da po vseh ponesrečenih poskusih, po zgledu sličnih ustanov drugod sedaj pri nas Narodna galerija zasleduje cilj ustvaritve takega avtoritativnega središča, kateremu bo interes ugleda narodne kulture nad vsem drugim. Odkar je prevzela upravo Jakopičevega paviljona, čutimo, da ima pred očmi jasen cilj, njene prireditve so dobro pripravljene in paralelno z njimi gre delo prosvete občinstva. Ali se bo galeriji posrečilo doseči, kar namerava, ne vemo, vemo pa za gotovo, da je v interesu naše umetniške kulture in tudi umetnikov, da se obnese.

Naj sledi kratek pregled glavnih letošnjih razstav.

V. razstava »Kluba mladih«. Udeležili so se je: Brata France in Tone Kralj, brata Drago in Nande Vidmar, Veno Pilon, Lojze Spazzapan, Franc Stiplovšek, I. Napotnik, Valentin Kos, Marjan Mušič, M. Oražem, M. Serajnik, B. Vavpotič in Franc Zupan. Bil je to prvi skupni nastop članov kluba in priznati moramo, da se ni obnesel princip, da morajo biti vsi zastopani, temveč je bilo čisto jasno, da bi bila omejitev na glavne zastopnike mogla prireditvi samo koristiti. Brata Kralja, Vidmarja, Pilon, Stiplovšek, Napotnik in Zupan bi bili zadostovali, če Napotnik sploh spada v to družbo; toda Pilon bi bil moral tudi res nastopiti, ne pa samo s par starimi stvarmi, samo radi popolnosti števila; še bolj velja to o Spazzapanu. Kar je torej razstava nudila prireditve vrednega in pomembnega, se omejuje na dela Kraljev, Vidmarjev, Stiplovška in Zupana. Brata Kralja sta to pot posegla nekoliko nazaj in pokazala poleg novih tudi nekaj starejših, iz razstav že znanih del, kakor bi sama hotela markirati smer, v kateri se razvijata. France je izmed slik razstavil samo Magdaleno, ki bi jo najboljše lahko označili kot grozo razočaranja in spoznanja zla v svetu in zgodovini človeštva. To delo je gotovo markantno tako v Francetovem formalnem razvoju kakor v razvoju umetniškega